

78/7/A/2005

WYROK

z dnia 5 lipca 2005 r.
Sygn. akt SK 26/04*

W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Marian Grzybowski – przewodniczący
Jerzy Ciemniowski – sprawozdawca
Wiesław Johann
Biruta Lewaszkiwicz-Petrykowska
Jerzy Stępień,

protokolant: Grażyna Szałygo,

po rozpoznaniu, z udziałem skarżącego oraz Sejmu, Prokuratora Generalnego i Rzecznika Praw Obywatelskich, na rozprawie w dniu 5 lipca 2005 r., skargi konstytucyjnej Klary Baron o zbadanie zgodności:

art. 50 § 3 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. Nr 98, poz. 1070 ze zm.) z art. 41 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 78 i art. 176 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

o r z e k a:

I

Art. 50 § 3 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. Nr 98, poz. 1070 i Nr 154, poz. 1787, z 2002 r. Nr 153, poz. 1271, Nr 213, poz. 1802 i Nr 240, poz. 2052, z 2003 r. Nr 188, poz. 1838 i Nr 228, poz. 2256, z 2004 r. Nr 34, poz. 304, Nr 130, poz. 1376, Nr 185, poz. 1907 i Nr 273, poz. 2702 i 2703 oraz z 2005 r. Nr 13, poz. 98) **w zakresie, w jakim nie przewiduje zażalenia na postanowienie o zamianie kary porządkowej grzywny na karę pozbawienia wolności, jest niezgodny z art. 78 i art. 176 ust. 1 w związku z art. 41 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz nie jest niezgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji.**

II

Przepis wymieniony w części I traci moc obowiązującą z dniem 30 czerwca 2006 r.

Ponadto p o s t a n a w i a:

na podstawie art. 50 ust. 3 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643, z 2000 r. Nr 48, poz. 552 i Nr 53, poz. 638

* Sentencja została ogłoszona dnia 18 lipca 2005 r. w Dz. U. Nr 131, poz. 1102.

oraz z 2001 r. Nr 98, poz. 1070) **uchylić postanowienie tymczasowe Trybunału Konstytucyjnego z dnia 5 maja 2004 r. w sprawie wstrzymania wykonania postanowienia Sądu Rejonowego Wydziału I Cywilnego w Raciborzu z dnia 17 października 2003 r., sygn. akt I C 151/01.**

UZASADNIENIE:

I

1. W skardze konstytucyjnej z 8 stycznia 2004 r. skarżąca Klara Baron wniosła o zbadanie zgodności art. 50 § 3 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. Nr 98, poz. 1070 ze zm.; dalej: u.s.p.) z art. 41 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 78 i art. 176 ust. 1 Konstytucji (pierwotnie omyłkowo wskazano jako wzorzec art. 44 ust. 1 Konstytucji zamiast art. 41 ust. 1).

Jednocześnie skarżąca wniosła o wydanie, na podstawie art. 50 ust. 1 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, postanowienia tymczasowego o wstrzymaniu wykonania postanowienia Sądu Rejonowego w Raciborzu z 17 października 2003 r. (sygn. akt I C 151/01).

Skarga konstytucyjna opiera się na następującym stanie faktycznym i prawnym.

Przeciwko skarżącej Klarze Baron w Sądzie Rejonowym w Raciborzu toczyła się sprawa o wydanie nieruchomości (sygn. akt I C 151/01). W toku jednej z rozpraw Sąd Rejonowy postanowił, na podstawie art. 49 u.s.p., ukarać pozwaną Klarę Baron, za naruszenie powagi sądu, grzywną w kwocie 50 zł, a następnie grzywną w kwocie 500 zł (wyciąg z protokołu rozprawy 7 listopada 2001 r.). Pełnomocnik skarżącej wskazuje jako podstawę ukarania karą porządkową w kwocie 550 zł – art. 43 § 1 ustawy z 20 czerwca 1985 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych.

Skarżąca nie była w stanie uiścić wymierzonej kary grzywny. Wszczęte przeciwko skarżącej postępowanie egzekucyjne zostało umorzone z powodu bezskuteczności egzekucji (sygn. akt I KMS 115/03). Wobec powyższego Sąd Rejonowy w Raciborzu, Wydział I Cywilny postanowieniem z 17 października 2003 r. zamienił, na podstawie art. 50 § 3 u.s.p., nałożoną porządkową karę grzywny w łącznej kwocie 550 zł na karę pozbawienia wolności przez okres dwóch dni (I C 151/03).

Postanowieniem z 27 października 2003 r. tenże Sąd Rejonowy w Raciborzu, Wydział I Cywilny odmówił uzasadnienia postanowienia z 17 października 2003 r. i doręczenia go pełnomocnikowi pozwanej Klary Baron. W uzasadnieniu sąd podniósł, że stosownie do art. 357 § 1 k.p.c. postanowienie ogłoszone na posiedzeniu jawnym sąd uzasadnia tylko wtedy, gdy podlega ono zaskarżeniu, i tylko na żądanie strony zgłoszone w odpowiednim terminie. Postanowienie wydane na podstawie art. 50 § 3 u.s.p. nie podlega zaskarżeniu, w związku z czym należało odmówić sporządzenia uzasadnienia i doręczenia jego odpisu stronie.

Skarżąca wskazała, że brak możliwości zaskarżenia orzeczenia wydanego na podstawie art. 50 § 3 u.s.p. narusza konstytucyjne prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji), przez co skarżąca rozumie również prawo do zaskarżenia orzeczenia pierwszoinstancyjnego (art. 78 Konstytucji) oraz rozpatrzenie sprawy w postępowaniu dwuinstancyjnym (art. 176 ust. 1 Konstytucji).

W ocenie skarżącej postanowienie wydane na mocy kwestionowanego przepisu dotyczy podstawowej sfery praw i wolności, a mianowicie wolności osobistej. Przepis ten przewiduje zamianę nieuiszczonej grzywny na karę pozbawienia wolności (nawet do siedmiu dni). Tak więc o karze pozbawienia wolności decyduje tylko jeden sąd i jego orzeczenie zyskuje rangę prawomocności. Taki tryb postępowania, zdaniem skarżącej, jest

sprzeczny z konstytucyjnie zagwarantowanym prawem do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy, a w konsekwencji może prowadzić do naruszenia prawa do wolności osobistej (art. 41 ust. 1 Konstytucji).

2. Trybunał Konstytucyjny wydał 5 maja 2004 r., na podstawie art. 50 ust. 1 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643 ze zm.), postanowienie tymczasowe o wstrzymaniu wykonania postanowienia Sądu Rejonowego Wydziału I Cywilnego w Raciborzu z 17 października 2003 r. o zamianie kary grzywny na karę pozbawienia wolności (sygn. akt I C 151/01).

3. Prokurator Generalny w pisemnym stanowisku z 7 lipca 2004 r. wyraził pogląd, że art. 50 § 3 u.s.p. jest niezgodny z art. 78 i art. 176 ust. 1 oraz nie jest niezgodny z art. 44 i art. 45 ust. 1 Konstytucji.

Prokurator Generalny podzielił poglądy skarżącej, w części dotyczącej niezgodności przepisu art. 50 § 3 u.s.p. z art. 78 i art. 176 ust. 1 Konstytucji.

Na wstępie rozważań Prokurator Generalny podniósł, że w myśl art. 174 Konstytucji sądy wydają wyroki w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej. Dlatego też działania i wypowiedzi stron postępowania nieliczące z powagą sądu, obraźliwe czy też zmierzające do jego poniżenia, muszą być uznane za wymierzone w majestat Rzeczypospolitej. Respektując konieczność utrzymania powagi sądu, ustawodawca przyznał sądom orzekającym pewne szczególne uprawnienia (zwane niekiedy „policją sesyjną”).

Jednocześnie Prokurator Generalny podkreślił, że ze względu na konsekwencje w postaci obciążeń finansowych, a niekiedy też pozbawienia wolności, tryb wymierzania kar porządkowych ma szczególnie istotne znaczenie dla ochrony praw obywatelskich i dlatego winien być poddany wszelkim rygorom państwa prawnego.

Odwołując się do orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, Prokurator Generalny zaznaczył, że konstytucyjne prawo zaskarżania orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji stanowi bardzo istotny czynnik urzeczywistniania tzw. sprawiedliwości proceduralnej. Odstępstwo od reguły wyznaczonej treścią normatywną art. 78 Konstytucji, w każdym razie powinno być podyktowane szczególnymi okolicznościami, które usprawiedliwiałyby pozbawienie strony postępowania środka odwoławczego.

Na tle tych rozważań Prokurator Generalny zwrócił uwagę, że art. 50 § 1 u.s.p. przewiduje zażalenie na postanowienie o ukaraniu karą porządkową. Treść wspomnianego przepisu świadczy o tym, że ustawodawca nie dostrzegł wystarczających powodów, żeby w zakresie orzekania o ukaraniu karą porządkową wprowadzić wyjątek od zasady, iż orzeczenia i decyzje wydane w pierwszej instancji podlegają zaskarżeniu. Wydaje się wysoce wątpliwe, stwierdza Prokurator Generalny, by wystarczające uzasadnienie można było znaleźć dla wprowadzenia takiego wyjątku odnośnie do postanowienia o zamianie kary porządkowej grzywny na karę pozbawienia wolności.

Biorąc powyższe pod uwagę, Prokurator Generalny wyraził pogląd, że art. 50 § 3 u.s.p. jest niezgodny z art. 78 oraz art. 176 ust. 1 Konstytucji.

Prokurator Generalny nie dopatrzył się natomiast niezgodności art. 50 § 3 u.s.p. z art. 45 ust. 1 Konstytucji. Nawiązując do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 3 lipca 2002 r., sygn. SK 31/01 (OTK ZU nr 4/A/2002, poz. 49, s. 724), uznał, że wzorzec kontroli zawarty w art. 45 Konstytucji jest nieadekwatny do oceny kwestionowanego przepisu oraz w piśmie z 7 września 2004 r. wyraził pogląd, że art. 50 § 3 u.s.p. jest zgodny z art. 41 ust. 1 Konstytucji.

Prokurator Generalny podniósł, że wolność osobista nie ma wymiaru absolutnego. Zgodnie z art. 41 ust. 1 zd. 2 ustawodawca może ją ograniczyć i skorzystał z tej

możliwości, ustanawiając m.in. przepis art. 50 § 3 u.s.p. Zdaniem Prokuratora Generalnego omawiany przepis niewątpliwie może mieć wpływ na ograniczenie prawa wolności, ograniczenie to służy jednak wyegzekwowaniu prawa od osoby ukaranej karą porządkową grzywny. Tym samym nie wydaje się, stwierdza Prokurator Generalny, by kwestionowany przepis mógł kolidować z art. 41 ust. 1 Konstytucji.

4. W piśmie z 25 czerwca 2004 r., na podstawie art. 51 ust. 2 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643 ze zm.), udział w postępowaniu zgłosił Rzecznik Praw Obywatelskich (dalej: także RPO), wyrażając jednocześnie stanowisko, że art. 50 § 3 u.s.p. jest niezgodny z art. 45 ust. 1 oraz z art. 78 i art. 176 ust. 1 Konstytucji.

Uzasadnienie swojego stanowiska Rzecznik Praw Obywatelskich przedstawił w piśmie z 8 lipca 2004 r.

W pierwszej kolejności RPO rozważył, czy sąd orzekający na podstawie kwestionowanego przepisu ma możliwość ustalenia, z jakich przyczyn nie została wykonana kara grzywny oraz czy w istocie rzeczy ukarana strona nie ma możliwości doprowadzenia do weryfikacji wydanego postanowienia. Mając to na względzie, Rzecznik Praw Obywatelskich uznał za celowe zestawienie zakwestionowanej regulacji z unormowaniem zawartym w ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557 ze zm.; dalej: k.k.w.). Analiza przepisów k.k.w. dotyczących zamiany grzywny na karę pozbawienia wolności doprowadziła Rzecznika do wniosku, że w k.k.w. można znaleźć zarówno przesłanki do orzeczenia zastępczej kary pozbawienia wolności oraz „widelki” umożliwiające sądowi „przeliczenie” grzywny na wspomnianą wyżej karę, jak i normę, na podstawie której skazany może wnieść zażalenie na postanowienie o zamianie grzywny na karę pozbawienia wolności. Jednocześnie Rzecznik Praw Obywatelskich stwierdził, że regulacje zawarte w k.k.w. nie znajdują zastosowania w wypadku orzeczeń wydawanych zgodnie z art. 50 § 3 u.s.p., a skoro nie wchodzi w grę błąd w sferze stosowania prawa, zachodzą przesłanki do rozważenia postawionych w skardze zarzutów natury konstytucyjnej.

Odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 45 ust. 1 Konstytucji, Rzecznik Praw Obywatelskich nawiązał do wyroku z 3 lipca 2002 r., sygn. SK 31/01, w którym Trybunał Konstytucyjny orzekł, że wyłączenie zaskarżalności postanowienia o ukaraniu karą porządkową nie jest niezgodne z art. 45 ust. 1, ale narusza art. 78 i art. 176 ust. 1 Konstytucji. Zwrócił jednak uwagę, że w niniejszej sprawie nie został sformułowany zarzut pozbawienia prawa do sądu. Skarżąca wyraźnie przywołała prawo do sprawiedliwego rozpoznania sprawy, co w świetle orzecznictwa i doktryny oznacza realną możliwość przedstawienia przez stronę swych racji. W ocenie RPO, w postępowaniu prowadzonym na podstawie art. 50 § 3 u.s.p. ingerencja sądu w konstytucyjnie chronioną sferę wolności osobistej (art. 41 ust. 1 Konstytucji) następuje bez uprzedniego merytorycznego zbadania przez sąd powodów, które sprawiły, iż osoba ukarana grzywną nie wykonała ciążącego na niej obowiązku. Okoliczność ta – w opinii RPO – przesądza o tym, że za zasadny trzeba uznać zarzut naruszenia art. 45 ust. 1 Konstytucji.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich zakwestionowany przepis jest niezgodny także z art. 78 i art. 176 ust. 1 Konstytucji. Rzecznik uznał, że w niniejszej sprawie wskazane wzorce wymagają powiązania, toteż wyjątki, o jakich mowa w art. 78 zd. 2 Konstytucji, nie mogą prowadzić do naruszenia innej normy konstytucyjnej tj. normy z art. 176 ust. 1 Konstytucji. Ponadto podkreślił, że świadomego wykluczenia przez ustawodawcę szansy na zweryfikowanie orzeczenia wydanego w pierwszej instancji nie usprawiedliwia postulat sprawnego rozpoznania sprawy przez sąd. Szybkość

postępowania nie jest wartością, na rzecz której poświęcić można ochronę praw podmiotowych.

W piśmie z 1 września 2004 r. Rzecznik Praw Obywatelskich poinformował, że nie będzie popierał skargi konstytucyjnej w tym zakresie, w jakim odwołuje się ona do wzorca kontroli wywodzonego z art. 41 ust. 1 Konstytucji.

5. Marszałek Sejmu przedstawił stanowisko Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w piśmie z 21 czerwca 2005 r. Sejm podzielił stanowisko skarżącej co do niezgodności art. 50 § 3 u.s.p. z art. 45 ust. 1, art. 78 i art. 176 ust. 1 Konstytucji.

Zdaniem Sejmu, najistotniejszym elementem prawa do sądu, który został naruszony, jest prawo do sprawiedliwego rozpoznania sprawy, przez co należy rozumieć możliwość przedstawienia przez stronę swoich racji i argumentów przed rozstrzygającym sądem. Z treści zaskarżonej normy wynika natomiast, że w razie nieuiszczenia grzywny, zamienia się ją – niejako automatycznie – na karę pozbawienia wolności do 7 dni. Nikt nie bada więc przyczyn nieuiszczenia kary grzywny, gdyż nie ma takiej możliwości proceduralnej. W opinii Sejmu trudno znaleźć uzasadnienie dla pozbawienia strony środka odwoławczego od postanowienia o zamianie kary porządkowej grzywny na karę pozbawienia wolności, zwłaszcza że zasada dwuinstancyjności postępowania sądowego nie przewiduje wyjątków. Z tych względów, w ocenie Sejmu, zakwestionowany przepis jest niezgodny z art. 45 ust. 1, art. 78 oraz art. 176 ust. 1 Konstytucji.

Sejm nie podzielił natomiast poglądu skarżącej o niezgodności art. 50 § 3 u.s.p. z art. 41 ust. 1 Konstytucji. W uzasadnieniu stanowiska podniesiono, że przepis Konstytucji dopuszcza pozbawienie lub ograniczenie wolności na zasadach i w trybie określonych w ustawie. Do takich regulacji należy zaliczyć kwestionowany przepis.

II

Na rozprawie 5 lipca 2005 r. uczestnicy postępowania podtrzymali stanowiska zajęte na piśmie i zawartą w nich argumentację. Ponownie podkreślili, że decyzja o zamianie kary porządkowej grzywny na karę pozbawienia wolności powinna podlegać weryfikacji przez sąd drugiej instancji. Pozwoliłoby to na zbadanie przyczyn nieuiszczenia grzywny i ocenę, czy w określonych okolicznościach wymierzenie kary pozbawienia wolności jest celowe.

Przedstawiciel Rzecznika Praw Obywatelskich stwierdził, że niewskazanie przesłanek zamiany kary porządkowej grzywny na karę pozbawienia wolności oraz zasad przeliczania grzywny, a także brak środka zaskarżenia uzasadnia zarzut niezgodności art. 50 § 3 u.s.p. z art. 45 ust. 1, art. 78 i art. 176 ust. 1 Konstytucji. Jednocześnie zaznaczył, że Rzecznik Praw Obywatelskich nie popiera skargi konstytucyjnej w tym zakresie, w jakim odwołuje się ona do wzorca kontroli w postaci art. 41 ust. 1 Konstytucji.

III

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Przedmiotem rozpatrywanej skargi konstytucyjnej jest przepis z zakresu tzw. sądowej policji sesyjnej, pomieszczony w rozdziale 6 działu I ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. Nr 98, poz. 1070 ze zm.; dalej: u.s.p.), zatytułowanym: „Ogólne przepisy o czynnościach sądów”. Art. 48-51 u.s.p. określają środki, jakimi dysponuje sąd w celu utrzymania porządku oraz zapewnienia prawidłowego przebiegu rozprawy. W razie konieczności pozwalają one także zdyscyplinować

uczestników postępowania. Ustawodawca wyposażył sąd (przewodniczącego) w uprawnienia do wydawania stosownych zarządzeń lub postanowień. W przypadku ciężkiego naruszenia powagi, spokoju lub porządku czynności sądowych albo ubliżenia sądowi, innemu organowi państwowemu lub osobom biorącym udział w sprawie, sąd może ukarać winnego karą porządkową grzywny do wysokości dwukrotnego najniższego wynagrodzenia za pracę pracowników lub karą pozbawienia wolności do siedmiu dni (art. 49 § 1 u.s.p.).

Postanowienie o ukaraniu karą porządkową jest natychmiast wykonalne. Od postanowienia przysługuje zażalenie do sądu bezpośrednio przełożonego, a gdy zostało wydane przez sąd apelacyjny – do Sądu Najwyższego. Do zażalenia stosuje się przepisy o postępowaniu właściwym w sprawie, w której zastosowano karę porządkową. W razie wniesienia zażalenia sąd, który wydał zaskarżone postanowienie, może wstrzymać wykonanie kary porządkowej (art. 50 § 1 u.s.p.). Ukaranie karą porządkową nie uchyla odpowiedzialności karnej i dyscyplinarnej za ten sam czyn (§ 2).

Zakwestionowany w skardze konstytucyjnej przepis art. 50 § 3 u.s.p. przewiduje, że: „W razie nieuiszczenia grzywny, zamienia się ją na karę pozbawienia wolności do siedmiu dni”.

W ocenie skarżącej, przepis ten jest niezgodny z Konstytucją przez to, że nie przewiduje możliwości zaskarżenia postanowienia o zamianie grzywny na karę pozbawienia wolności. W konsekwencji, zdaniem skarżącej, art. 50 § 3 u.s.p. narusza art. 41 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 78 i art. 176 ust. 1 Konstytucji.

2. Na wstępie należy rozważyć zarzut niezgodności skarżonego przepisu z art. 45 ust. 1 Konstytucji, jako przepisem o najszerszym zasięgu przedmiotowym.

Zgodnie z art. 45 ust. 1 Konstytucji, każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd.

Dla zapewnienia realizacji tego prawa decydujące jest ujęcie zakresu „sprawy” na tle art. 45 ust. 1 Konstytucji. Ustalając znaczenie tego terminu, Trybunał Konstytucyjny wyraził pogląd, że urzeczywistnienie konstytucyjnych gwarancji prawa do sądu obejmuje „wszelkie sytuacje – bez względu na szczegółowe regulacje proceduralne, w których pojawia się konieczność rozstrzygnięcia o prawach danego podmiotu (w relacji do innych równorzędnych podmiotów lub w relacji do władzy publicznej) – a jednocześnie natura tych stosunków prawnych wyklucza arbitralność rozstrzygnięcia o sytuacji prawnej podmiotu przez drugą stronę tego stosunku” (wyrok TK z 6 grudnia 2004 r., sygn. SK 29/04, OTK ZU nr 11/A/2004, poz. 114, s. 1357; zob. też powołane tam orzeczenia). W tym znaczeniu incydentalne postępowanie zmierzające do ukarania osoby naruszającej powagę sądu należy traktować jako „postępowanie w sprawie”.

Wypracowana w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego koncepcja troistości elementów składających się na prawo do sądu (sam dostęp do sądu, odpowiednio ukształtowanej, rzetelnej procedury oraz uzyskania wiążącego rozstrzygnięcia) zmierza natomiast do sprecyzowania kryteriów „prawa do wymiaru sprawiedliwości” przez wskazanie cech, jakim ten wymiar sprawiedliwości powinien odpowiadać. Sama Konstytucja w art. 77 ust. 2, art. 78 zd. 1 i art. 176 formułuje w tym zakresie (prawo do sądu jako prawo do wymiaru sprawiedliwości właściwie ukształtowanego) pewne wymagania (zob. wyrok TK z 12 maja 2003 r., sygn. SK 38/02, OTK ZU nr 5/A/203, poz. 38 i powołany tam wyrok TK z 9 czerwca 1998 r., sygn. K. 28/97, OTK ZU nr 4/1998, poz. 50).

Skarżąca zwraca uwagę na ten aspekt prawa do sądu, który dotyczy „prawa do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy”, przez co rozumie również prawo do zaskarżenia orzeczenia pierwszoinstancyjnego (art. 78 Konstytucji) oraz rozpoznanie sprawy w

postępowaniu dwuinstancyjnym (art. 176 ust. 1 Konstytucji).

Pierwszym etapem postępowania w sprawie wymierzenia kary porządkowej jest orzeczenie o wymierzeniu kary grzywny lub kary pozbawienia wolności do 7 dni, na podstawie art. 49 § 1 u.s.p. Postanowienie o zastosowaniu kary (czy to grzywny, czy pozbawienia wolności) podlega zaskarżeniu (art. 50 § 1 u.s.p.). Kolejne ewentualne rozstrzygnięcie w sprawie, zamiana kary grzywny na karę pozbawienia wolności, nie stanowi samoistnego orzeczenia o karze. Jest ono konsekwencją niewykonania orzeczenia podjętego przez sąd na podstawie art. 49 § 1 u.s.p., od którego przysługiwało osobie ukaranej zażalenie do sądu bezpośrednio przełożonego, a gdy zostało wydane przez sąd apelacyjny – do Sądu Najwyższego. Jak wynika z załączonych do skargi konstytucyjnej dokumentów (wyciąg z protokołu) skarżąca, prawidłowo wezwana, była nieobecna na jawnym posiedzeniu Sądu Rejonowego w Raciborzu 17 października 2003 r. Postanowienie o zamianie grzywny na karę pozbawienia wolności zapadło w obecności pełnomocnika skarżącej. Należy podkreślić, że sam tryb postępowania w przedmiocie zamiany kary umożliwia osobie ukaranej zrealizowanie prawa do wysłuchania przez uczestnictwo w posiedzeniu sądu.

Prawo do sądu musi być rozumiane zarówno formalnie, jako dostępność drogi sądowej w ogóle, jak i materialnie, jako możliwość prawnie skutecznej ochrony praw na drodze sądowej. Ochronę taką gwarantuje ukształtowanie warunków realizacji tego prawa, które nie prowadzi do ograniczenia możliwości merytorycznego zbadania przez sąd zarzutów formułowanych przez skarżącego (zob. wyrok TK z 31 stycznia 2005 r., sygn. SK 27/03, OTK ZU nr 1/A/2005, poz. 8).

Przyjęta w art. 50 § 1 u.s.p. regulacja nie zamyka osobie ukaranej drogi do uruchomienia procedury gwarantującej merytoryczną kontrolę postanowienia o ukaraniu karą porządkową. Spełnia zatem standardy wymagane w postępowaniu sądowym z punktu widzenia art. 45, a także art. 78 i art. 176 ust. 1 Konstytucji. Zarzut niezgodności z Konstytucją dotyczy wyłącznie trybu zamiany kary porządkowej grzywny, a więc kary o skutkach ekonomicznych, na karę pozbawienia wolności. Istota problemu sprowadza się nie do kwestii, czy zachowane zostały wymogi sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy, w wyniku którego wymierzono karę, ale czy można, zgodnie z konstytucyjnymi standardami ochrony wolności człowieka (art. 41 Konstytucji), orzec o pozbawieniu wolności w trybie postępowania jednoinstancyjnego bez zachowania możliwości odwołania się od postanowienia o zamianie kary porządkowej grzywny na karę pozbawienia wolności.

W ocenie Trybunału Konstytucyjnego, brak możliwości zaskarżenia postanowienia o zamianie kary porządkowej grzywny na karę pozbawienia wolności, chociaż budzi zastrzeżenia z punktu widzenia art. 78 i art. 176 ust. 1 Konstytucji, nie uzasadnia stwierdzenia niezgodności art. 50 § 3 u.s.p. z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

3. Na tle niniejszej skargi konstytucyjnej rysuje się po raz kolejny problem zaskarżalności orzeczeń wydanych w tzw. postępowaniach incydentalnych (wpadkowych). Postępowanie takie toczy się poza głównym nurtem postępowania, zmierzającym do merytorycznego rozpatrzenia sprawy. Dotyczy zagadnień tzw. wypadkowych, dodatkowych. Zarządzenia i postanowienia wydawane w trybie art. 48-51 u.s.p. zapadają niezależnie od przebiegu i zaawansowania postępowania, w oderwaniu od toczącej się sprawy.

Nie ulega wątpliwości, że postanowienia o ukaraniu karą porządkową osoby naruszającej powagę sądu pojawiają się incydentalnie. Z istoty takiego postępowania wynika, że ma ono charakter uboczny, jednakże podejmowane w ramach takiego postępowania decyzje procesowe mogą mieć istotny wpływ na sytuację prawną jednostki, co obrazuje badana skarga konstytucyjna. Waga skutków postanowień o ukaraniu karą porządkową zmusza do konstatacji, że tryb postępowania obowiązujący w tym

postępowaniu musi odpowiadać regułom sprawiedliwego postępowania. Wyrazem tych reguł jest art. 78 Konstytucji stanowiący, że każda ze stron ma prawo do zaskarżania orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji. Wyjątki od tej zasady oraz tryb zaskarżania określa ustawa.

Jak stwierdził Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 16 listopada 1999 r., „konstytucyjne prawo zaskarżania orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji stanowi bardzo istotny czynnik urzeczywistniania tzw. sprawiedliwości proceduralnej” (sygn. SK 11/99, OTK ZU nr 7/1999, poz. 158).

Skierowany do prawodawcy postulat takiego kształtowania procedury, aby w miarę możliwości przewidziane w niej było prawo wniesienia przez stronę środka zaskarżenia, w kontekście postępowania sądowego należy wiązać z art. 176 ust. 1 Konstytucji. Dlatego też wyjątki, o których mowa w art. 78 zd. 2 Konstytucji, nie mogą prowadzić do naruszenia normy art. 176 ust. 1 Konstytucji, ustanawiającej co najmniej dwuinstancyjne postępowanie sądowe i nieprzewidującej w tym zakresie żadnych odstępstw. Gwarancja proceduralnej kontroli postępowania sądowego zapobiega pomyłkom i arbitralności w pierwszej instancji (por. wyrok TK z 12 czerwca 2002 r., sygn. P 13/01, OTK ZU nr 4/A/2002, poz. 42).

Odwołanie się do wskazanych wzorców konstytucyjnych może być uznane za uzasadnione jedynie przy założeniu, że postanowienie w sprawie zamiany kary porządkowej grzywny na karę pozbawienia wolności jest orzeczeniem wydanym w postępowaniu sądowym, w pierwszej instancji, a jednak niezaskarżalnym – wbrew zasadom wynikającym z art. 78 zd. 1 i art. 176 ust. 1 Konstytucji. W istocie tak jest, gdyż o zamianie kary porządkowej grzywny na karę pozbawienia wolności – w przypadku skarżącej – zadecydował po raz pierwszy Sąd Rejonowy (postanowienie z 17 października 2003 r.).

Fakt, że ukaranie karą porządkową następuje na podstawie i w trybie przepisów u.s.p., a nie na podstawie procedur sądowych regulujących rozpoznawanie określonych spraw, nie usprawiedliwia braku zachowania standardów zasadniczego postępowania sądowego.

Trybunał Konstytucyjny w sprawie o sygn. SK 31/01 badał przepis dawnej ustawy o u.s.p. (z 1985 r.) przewidujący możliwość ukarania karą porządkową. W wyroku z 3 lipca 2002 r. uznał, że art. 44 § 1 u.s.p. z 1985 r. w zakresie, w jakim wyłącza zaskarżalność postanowienia o ukaraniu karą porządkową, jest niezgodny z art. 78 i art. 176 ust. 1 Konstytucji. Jednocześnie w uzasadnieniu wyroku wyraził pogląd, że ze względu na konsekwencje w postaci obciążeń finansowych, a niekiedy też pozbawienia wolności – zagadnienie to ma szczególnie istotne znaczenie dla ochrony praw obywatelskich i dlatego winno być poddane wszelkim rygorom państwa prawnego, z uwzględnieniem waloru prewencyjnego kar porządkowych, i nie zaprzeczał postulatowi skutecznego i szybkiego karania sprawców naruszeń porządku postępowania (OTK ZU nr 4/A/2002, poz. 49).

Jakkolwiek aktualnie obowiązująca ustawa o u.s.p. przewiduje możliwość złożenia zażalenia na postanowienie o ukaraniu karą porządkową, to przyjęty dalszy tryb postępowania, zmierzający do zamiany kary grzywny (w razie jej nieuiszczenia) na karę pozbawienia wolności, nie w pełni został poddany rygorom państwa prawnego.

Art. 50 § 1 zd. 2 o u.s.p. przewiduje możliwość złożenia zażalenia na postanowienie o ukaraniu karą porządkową, nie tylko w przypadku wymierzenia kary grzywny, ale także w sytuacji, gdy orzeczono karę porządkową pozbawienia wolności na podstawie art. 49 § 1 u.s.p. W istocie więc, na tym etapie postępowania, wymóg przewidziany w art. 78 i art. 176 ust. 1 Konstytucji, w ramach incydentalnego postępowania, jakim jest postępowanie o ukaraniu karą porządkową, został spełniony.

Z opisu stanu faktycznego sprawy wynika, że skarżąca nie złożyła zażalenia na postanowienie o ukaraniu karą porządkową grzywny. Nadesłany przy skardze konstytucyjnej wyciąg z protokołu rozprawy toczącej się 7 listopada 2001 r. nie zawiera

wzmianki, że postanowienie o nałożeniu kary porządkowej grzywny opatrzone było pouczeniem o prawie do złożenia zażalenia do sądu bezpośrednio przełożonego, na podstawie art. 50 § 1 u.s.p. Po wydaniu postanowienia o zamianie kary porządkowej grzywny na karę pozbawienia wolności skarżąca nie miała już możliwości skorzystania ze środka odwoławczego.

Ustrojodawca, statuując w zdaniu 1 art. 78 Konstytucji prawo każdej ze stron do zakwestionowania rozstrzygnięć podjętych wobec niej w postępowaniu sądowym bądź administracyjnym, miał na celu umożliwienie stronie uruchomienia weryfikacji podjętego w pierwszej instancji orzeczenia bądź decyzji (por. wyrok TK z 16 listopada 1999 r., sygn. SK 11/99).

Zasada zaskarżalności orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji dotyczy fundamentalnego środka ochrony wolności i praw jednostki, w przypadku skarżącej – wolności osobistej. Co istotne, aspekt naruszenia wolności osobistej skarżącej pojawił się po raz pierwszy na tym etapie postępowania, w którym sąd orzekł o zamianie kary porządkowej grzywny na karę pozbawienia wolności.

Należy zgodzić się, że odstępstwo od reguły wyznaczonej treścią normatywną art. 78 Konstytucji, w każdym razie powinno być podyktowane szczególnymi okolicznościami, które usprawiedliwiałyby pozbawienie strony postępowania środka odwoławczego (zob. wyrok TK z 18 października 2004 r., sygn. P 8/04, OTK ZU nr 9/A/2004, poz. 92).

Unormowania z zakresu tzw. policji sesyjnej mają na celu utrzymanie powagi sądu. W myśl art. 174 Konstytucji sądy wydają wyroki w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej, a działania i wypowiedzi stron postępowania nieliczące z powagą sądu, obraźliwe czy też zmierzające do jego ponizenia, muszą być uznane za wymierzone w jej majestat (zob. powoływany już wyrok w sprawie o sygn. SK 31/01). Osoba naruszająca powagę, spokój lub porządek czynności sądowych musi się liczyć z konsekwencjami swych zachowań, w postaci upomnienia lub wydalenia z sali rozpraw, a w razie naruszenia „cięższego”, albo ubliżenia sądowi, organom państwowym lub osobom biorącym udział w sprawie – z karą pozbawienia wolności do siedmiu dni lub karą porządkową grzywny, z zamianą – w razie jej nieuiszczenia – na karę pozbawienia wolności.

Zgodnie z art. 50 § 1 u.s.p. postanowienie o ukaraniu karą porządkową jest natychmiast wykonalne. Oznacza to, że postępowanie wykonawcze jest wszczynane bezzwłocznie, bez oczekiwania na uprawomocnienie się postanowienia. „Wydaje się, że intencją ustawodawcy było, z uwagi na wyjątkowy charakter kar porządkowych orzekanych na podstawie art. 49 § 1 u.s.p., aby kary te były niezwłocznie wykonywane, a w wypadku gdy ukarany nie uiszcza grzywny, aby niezwłocznie zamienić ją na karę pozbawienia wolności. Tylko szybka i skuteczna reakcja na zachowania stron i innych osób, stanowiące ciężkie naruszenie powagi sądu, może zapobiegać tego typu nagannym zachowaniom” (postanowienie Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 2 kwietnia 2004 r., sygn. akt II AKz w 124/04, OSA nr 2004/10/76).

W ocenie Trybunału Konstytucyjnego, dążenie do zapewnienia maksymalnej skuteczności stosowanych środków z zakresu sądowej policji sesyjnej, w zestawieniu z rangą naruszonych praw i wolności jednostki, nie powinno wykluczać możliwości zweryfikowania tak ważkiej dla jednostki decyzji. W istocie ingerencja sądu w konstytucyjnie chronioną sferę wolności osobistej następuje bez zbadania przyczyn niewykonania nałożonego obowiązku. Sam fakt nieuiszczenia grzywny stanowi podstawę do zamiany kary porządkowej grzywny na karę pozbawienia wolności do 7 dni. W świetle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, „nie wystarczy, by pozbawienie wolności zostało zarządzane zgodnie z prawem krajowym, musi ono być również uzasadnione okolicznościami” (wyrok ETPC z 4 kwietnia 2000 r., Litwa przeciwko Polsce,

skarga nr 26629/95). Trybunał podkreślił przy tym, że pozbawienie wolności jest tak dotkliwym środkiem, że znajduje uzasadnienie tylko wtedy, gdy inne możliwe środki były brane pod uwagę i zostały uznane za niewystarczające dla ochrony interesu indywidualnego lub publicznego.

Konstrukcja przepisów u.s.p., powoduje, że w przypadku nieuiszczenia grzywny przez osobę ukaraną sąd, w sposób praktycznie mechaniczny, orzeka o zamianie grzywny na karę pozbawienia wolności. Innej możliwości przepisy u.s.p. nie przewidują. Dla porównania, na gruncie przepisów ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557 ze zm.), które – jak trafnie wywiódł Rzecznik Praw Obywatelskich – nie mogły znaleźć zastosowania na etapie wydawania postanowienia o zamianie grzywny na karę pozbawienia wolności na podstawie u.s.p., możliwa jest zamiana grzywny, po uprzednim wyrażeniu zgody przez skazanego, na pracę społecznie użyteczną, jeżeli egzekucja grzywny okaże się bezskuteczna lub z okoliczności sprawy wynika, że byłaby ona bezskuteczna (art. 45 § 1 k.k.w.). Jeżeli skazany, mimo możliwości, nie uiszcza grzywny w terminie ani też nie podejmie orzeczonej zastępczej formy jej wykonania, sąd orzeka wykonanie zastępczej kary pozbawienia wolności (art. 46 § 1 k.k.w.). Ponadto sąd może warunkowo zawiesić wykonanie zastępczej kary pozbawienia wolności na okres próby, który wynosi od roku do 2 lat (art. 46 § 3 k.k.w.). Przed wydaniem postanowienia określającego wymiar kary zastępczej sąd w razie potrzeby wysłuchuje skazanego lub jego obrońcę (art. 48 k.k.w.). Sąd może również odroczyć wykonanie grzywny albo rozłożyć ją na raty (art. 49 § 1 k.k.w.). Wreszcie, sąd może, w szczególnie uzasadnionych wypadkach, grzywnę w całości lub części umorzyć; nie zarządza się egzekucji, jeżeli z okoliczności sprawy wynika, że byłaby ona bezskuteczna (art. 51 k.k.w.). Ponadto na zasadzie art. 6 k.k.w. skazany może wnosić zażalenia na postanowienia wydane w postępowaniu wykonawczym, chyba że ustawa stanowi inaczej. Powołane przepisy k.k.w. mogą znaleźć zastosowanie w przypadku pieniężnych kar porządkowych orzekanych na podstawie przepisów k.p.k., w celu wymuszenia spełnienia określonych obowiązków procesowych, natomiast nie znajdują zastosowania w odniesieniu do kary porządkowej grzywny, wymierzanej w trybie przepisów u.s.p. (por. postanowienie Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 2 kwietnia 2004 r., sygn. akt II AKZw 124/04).

Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie wyrażał pogląd, że konstytucyjna kwalifikacja konkretnych środków zaskarżenia, pozostawionych przez prawodawcę do dyspozycji strony, uwzględniać musi całokształt unormowań determinujących przebieg danego postępowania. Niewątpliwie bardziej sprzyjający realizacji tej zasady jest model postępowania, w którym zaskarżenie rozstrzygnięcia może spowodować uruchomienie działania organu wyższej instancji. Sprzyja to bowiem zobiektywizowaniu i urealnieniu kontroli prawidłowości wydanych orzeczeń czy decyzji, co niewątpliwie stanowi przesłankę leżącą u podstaw prawa gwarantowanego w art. 78 zdaniu 1 Konstytucji (por. wyroki TK z 16 listopada 1999 r., sygn. SK 11/99, oraz z 3 lipca 2002 r., sygn. SK 31/01).

Rozwiązania ustawowe dotyczące postępowania sądowego, a takim jest postępowanie o ukaraniu karą porządkową, muszą uwzględniać wymogi wynikające z art. 176 ust. 1 Konstytucji, który stanowi, że postępowanie sądowe jest co najmniej dwuinstancyjne. Sąd wydający postanowienie o zamianie kary porządkowej grzywny na karę pozbawienia wolności nie jest sądem odwoławczym, z tego względu konieczne jest przyznanie zainteresowanym dalszych środków prawnych, umożliwiających kwestionowanie orzeczenia sądu.

Biorąc pod uwagę powyższe ustalenie, Trybunał Konstytucyjny uznał, że art. 50 § 3 u.s.p. jest niezgodny z art. 78 i art. 176 ust. 1 Konstytucji.

4. Wydanie postanowienia o zamianie kary porządkowej grzywny na porządkową

karę pozbawienia wolności skutkuje naruszeniem wolności osobistej człowieka.

Zgodnie z art. 41 ust. 1 Konstytucji każdemu zapewnia się nietykalność osobistą i wolność osobistą. Pozbawienie lub ograniczenie wolności może nastąpić tylko na zasadach i w trybie określonych w ustawie. Dalsze ustępy omawianego artykułu ustanawiają szczególne gwarancje tej wolności (zob. wyrok TK z 11 czerwca 2002 r., sygn. SK 5/02, OTK ZU nr 4/A/2002, poz. 41).

Prawo do wolności osobistej jest jednym z najważniejszych praw człowieka. Dlatego też ustawodawca dokonał nie tylko jego konstytucjonalizacji, ale wprowadził również szczegółowe regulacje dotyczące jego ochrony. Jednakże prawo to, jak i inne prawa konstytucyjnie zagwarantowane, podlegać może drastycznemu ograniczeniu wobec osób naruszających prawo, które daje ochronę dobru wspólnemu czy innym ważnym wartościom konstytucyjnie chronionym. Do podstawowych zadań państwa należy bowiem egzekwowanie przez nie prawa, w tym zapewnienie nieuchronności kary dla osób prawo to naruszających (zob. wyrok TK z 10 lipca 2000 r., sygn. SK 21/99, OTK ZU nr 5/2000, poz. 144).

Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka dopuszcza zastosowanie zastępczej kary pozbawienia wolności orzekanej w związku z nieuiszczeniem zasądzonej grzywny; w takiej bowiem sytuacji pozbawienie wolności jest rezultatem niepodporządkowania się pierwotnemu orzeczeniu sądowemu (zob. B. Gronowska, *Wolność i bezpieczeństwo osobiste w sprawach karnych w świetle standardów Rady Europy*, Toruń 1996, s. 71-72). Można zatem uznać, że sama możliwość zamiany kary porządkowej grzywny na karę pozbawienia wolności nie może być uznana za sprzeczną z art. 41 ust. 1 Konstytucji. Możliwe jest bowiem wskazanie przesłanek uzasadniających takie ustawowe rozwiązanie.

Niezgodność zakwestionowanego przepisu z art. 41 ust. 1 Konstytucji, wiąże się z faktem pozbawienia wolności na podstawie niezaskarżalnego postanowienia sądu, a zatem w trybie, który – jak stwierdził wcześniej Trybunał Konstytucyjny – nie odpowiada wymogom sprawiedliwej procedury.

W orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka wypłynął problem, czy prawo do zaskarżania decyzji o pozbawieniu wolności musi przysługiwać także wtedy, gdy organem, który tę decyzję wydał, jest sąd. Stanowisko Trybunału nie zawsze było jednolite, a koncepcja, że prawo do sądowej kontroli pozbawienia wolności zostaje pochłonięte sądową decyzją o pozbawieniu wolności budziła kontrowersje. Art. 5 ust. 4 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności ma gwarantować każdorazową kontrolę decyzji o pozbawieniu wolności w trybie odwoławczym. Dostępność skargi w przypadku naruszenia konwencyjnych praw i wolności gwarantuje również art. 13 konwencji, także wówczas, gdy naruszenia tego dokonał sąd. „Jest zatem oczywiste, że jeżeli decyzję o pozbawieniu wolności podjął sąd, kontrolować ją musi sąd wyższej instancji” (zob. P. Hofmański, *Ochrona praw człowieka*, Białystok 1994, s. 147-148; por. B. Gronowska, *op.cit.*, s. 98).

Stan faktyczny będący tłem badanej skargi konstytucyjnej dowodzi, że ustawodawca ukształtował mechanizm automatycznej zamiany kary ekonomicznej na karę pozbawienia wolności, nie tworząc procedury pozwalającej ocenić przyczyny niewykonania porządkowej kary grzywny, celowość jej zamiany na karę pozbawienia wolności czy wykonalność takiej kary. Poza kognicją Trybunału Konstytucyjnego w niniejszej sprawie pozostaje ocena, czy sąd powinien posiadać możliwość zamiany kary grzywny na inne, poza pozbawieniem wolności, środki karne.

Należy zwrócić uwagę, że w dyspozycji sądu pozostają jako środki dyscyplinujące dwa rodzaje kar porządkowych – grzywna do wysokości dwukrotnego najniższego wynagrodzenia za pracę pracowników lub kara pozbawienia wolności do siedmiu dni (art.

49 § 1 u.s.p.). W sprawie, która stała się pierwotną przyczyną wniesienia skargi konstytucyjnej, sąd nie uznał, że zasadne byłoby wymierzenie kary pozbawienia wolności. Zastosowanie tej kary na skutek nieuiszczenia kary grzywny nastąpiło automatycznie – wobec braku środków prawnych umożliwiających ocenę zasadności i celowości egzekwowania kary pozbawienia wolności.

Trybunał Konstytucyjny stoi na stanowisku, że wolność człowieka stanowi dobro, którego pozbawienie nie powinno następować automatycznie, w konsekwencji niewykonania kary o charakterze ekonomicznym.

Przedstawione argumenty prowadzą do wniosku, że art. 50 § 3 u.s.p. jest niezgodny z art. 41 ust. 1 Konstytucji, przez to, że pozbawienie wolności następuje z naruszeniem zasad proceduralnych, których respektowania wymaga ustawa zasadnicza.

5. Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że art. 50 § 3 u.s.p. jest niezgodny z określonymi przepisami Konstytucji w zakresie, w jakim nie przewiduje zażalenia na postanowienie o zamianie kary porządkowej grzywny na karę pozbawienia wolności. Nie kwestionuje natomiast samej zamiany kary porządkowej grzywny na karę pozbawiania wolności. Wadliwość zakwestionowanego w skardze konstytucyjnej przepisu jest tego rodzaju, że usunięcie stanu niezgodności z Konstytucją wymaga interwencji ustawodawcy, w terminie do 30 czerwca 2006 r.

W związku z rozpoznaniem skargi konstytucyjnej, Trybunał Konstytucyjny postanowił uchylić postanowienie tymczasowe Trybunału Konstytucyjnego z 5 maja 2004 r. w sprawie wstrzymania wykonania postanowienia Sądu Rejonowego w Raciborzu, Wydziału I Cywilnego z 17 października 2003 r., sygn. akt IC 151/01.

Z tych względów Trybunał Konstytucyjny orzekł, jak w sentencji.